

ורובו והגדול יוצא בה לשוק דרך עראי ואינו מתבייש — זהו שיעור הטלית שהיא חייבת בציצית⁽⁵⁷⁾. אבל אם אין הקטן מתכסה בה ראשו ורובו, הרי אע"פ שהגדול יוצא בה עראי פטורה⁽⁵⁸⁾ מחיוב ציצית, וכן הדין לענין כלאים!

אילמא דלית בה שיעורא ונאמר שאין איסור כלאים אפילו אם הטיל צמר ופשתים בטלית שהיא פחותה מכשיעור, הרי למדנו להיפך, שאם אין בה שיעור חיוב יש בה איסור כלאים. שהרי למדנו:

מא-א והתניא: טלית שהקטן מתכסה בו ראשו

והב"י כתב שזה אותו שיעור של הרמב"ם. ופחות מזה אי אפשר שגדול יצא בו. והקשה הקרן אורה שעדיין אין מובן קושיית הגמרא מהדין שאין ארעי בכלאים, הרי אפשר שמצד לאו דכלאים אסור אפילו מה שאין גדול יוצא בה, וכן לבישת ארעי, אבל מצד שיעור הבגד צריך כדי מדה זו?

ותירץ שבאמת ה"שיעור" הוא שהקטן מתכסה בו ראשו ורובו ולכן נקט הרמב"ם רק שיעור זה, אלא שה"סיבה" לקביעת השיעור כך היא מפני שגדול יוצא בה ארעי, שמסתבר שהשיעור נקבע לפי מי שמחויב במצוה ולא לפי קטן הפטור. ולכן מקשה הגמרא למה נקבע שיעור זה לבגד כלאים ופחות משיעור זה מותר "מפני" שאין הגדול יוצא בה ארעי, הרי אין ארעי בכלאים.

58. הביאור הלכה [טז ד"ה לשוק] כתב שהדין שכתב הרמ"א שאם גדול אינו יוצא בו ארעי לשוק פטור מציצית הוא דוקא אם הוא מתבייש לצאת בבגד כזה מפני קיצורו וקטנותו, אבל טלית קטן שלנו שמתבייש לצאת בו מפני צורתו, ומפני שאין דרך לצאת בו, אם יש בו שיעור לכסות ראשו ורובו של קטן חייב.

הב"ח דייק מלשון הגמרא שאם גדול יוצא בבגד דרך קבע חייב אפילו אין בו כשיעור שקטן מתכסה בו, והעתיקו להלכה המשנה ברורה [טז ב.]. אבל הוסיף בביאור הלכה [ד"ה ואז] שהב"ח סובר כן דוקא בבגד שלובשו דרך מלבוש הנראה וניכר אבל טלית קטן שלנו

מצוה אלא מעשה הנצרך כדי לקיים מצוה ובודאי שיעוטף בטלית של כלאים ידחה לא תעשה.

[ד] בעונג יו"ט [א] כתב שר"ת סובר כן דוקא בדעת רב יהודה [לט ב] ומשום שדעתו שציצית חובת טלית הוא ואם כן יכול לקיים מצות ציצית בלי שילבש את הבגד ולא יעבור בלאו דכלאים, אלא שאם יאסר ללבוש את הבגד יהיה פטור מציצית שהחיוב הוא רק בבגד הראוי ללבישה, ולא יועיל "דחיה" ללאו דכלאים שהרי שוב יהיה אסור לו ללבוש את הכלאים כיון שמקיים את העשה בלי לבישה, ועל כרחק ש"הותר" כלאים.

57. הרמב"ם [ג א] השמיט את הדין כברייתא שהגדול יוצא בה דרך ארעי. וכתב הכס"מ והבית יוסף [טז] שסובר שאין זה משיעור הבגד רק הבריייתא באה לומר שהחיוב לגדול הוא בשיעור שקטן מתכסה בו, ונקטה גדול יוצא בה ארעי לבאר איך יצויר חיוב בבגד שראוי לקטן. ובביאור הגר"א [טז] תמה אם כן מה קושיית הגמרא מדין אין ארעי בכלאים הרי השיעור אינו תלוי אם גדול יוצא בה ארעי? וכתב שהרמב"ם היה לו גירסא אחרת בגמרא.

והטור והרמ"א [טז] נקטו את לשון הבריייתא וסוברים שיש שני תנאים בשיעור טלית, קטן מתכסה בו וגדול יוצא בה דרך ארעי, והראב"ד בהשגות [ג א] נקט שכן היא דעת הרמב"ם ומכאן למד שהכונה בבריייתא לקטן שהולך לבדו בשוק [והטור כתב בן תשע שנים

מהי אותה טלית פטורה?

ומתרצינן: **אלא מאי פטורה הטיל למוטלת!** שאם הטיל בבגד פשתן ציציות נוספות על הראשונות ויש בהם תכלת מצמר אין בכך משום איסור כלאים למרות שבציצית הנוספת הוא אינו מקיים מצוות ציצית, שכלאים הותרו בציצית לגמרי.

ומקשינן: **והא כבר אמרה רבי זירא חדא זימנא?** לעיל, שאם הטיל למוטלת כשרה, ומכיון שהתחדש שם שיכול לפרוק איזו שירצה, הראשונות או האחרונות, וכשר, פשיטא שיש שם ציצית על שניהם, ואין בכך איסור כלאים? (59)

ומתרצינן: **חדא מכלל דחברתא אתמר** שבאמת את הדין שכלאים "הותרה" אפילו בטלית פטורה, למד רב זירא מהדין הראשון ש"הטיל למוטלת כשרה".

תנו רבנן: טלית כפולה, שהיתה ארוכה כשתים וכפלה, **חייבת בציצית.** ונותן הציציות על מקום הכפל, דהיינו, בד'

והוינן בה: **מאי "וכן לענין כלאים"?** לאיזה ענין דימו ציצית לכלאים? **אילמא** שכוונת הבריתא להורות **שכן** הדין **לענין איסורא דכלאיים.** טלית שהיא קטנה מהשיעור המוזכר בברייתא מותר לעשותה מצמר ופשתים ואין בכך איסור כלאים, לא יתכן לומר כך, [שהרי] **והא אנן תנן: "אין עראי בכלאים"** ואפילו בגד קטן שמתבישים לצאת עמו עראי לשוק אסור משום כלאים!

ואמר רב נחמן בר יצחק "וכן לענין סדין בציצית" שכוונת הבריתא היא לדמות שיעור ציצית לכלאים, שאם יש לו בגד פשתן גדול שיש בו שיעור חיוב ציצית, מותר להטיל בו תכלת מצמר ואין לו לחוש לאיסור כלאים, אבל אם הבגד קטן ואין בו שיעור חיוב ציצית, אין להטיל בו תכלת, מפני שלובש כלאים שלא במקום מצות ציצית.

ואם כן מפורש בברייתא, טלית שאין בה שיעור ציצית אסור להטיל בה צמר ופשתים. וקשה לרב מתנא, שאמר שמותר להטיל תכלת בבגד פשתן ואפילו בטלית פטורה

הציצית כשרה.

והקרבן אורה תירץ לפי דברי הרמב"ם [א טו] שהמוסיף גדילים על הציצית וכיון לבטל הראשונות, "מתיר הראשונה או חותכה וכשרה", ומבואר שפירש את הדין הטיל למוטלת כשרה דוקא הציצית השניה. ומיושב קושיית הגמרא כאן שמוכח מזה שאין ציציות שניות אסורות משום כלאים ואפילו אם לא יחתוך הראשונות, רק השניות הם הכשרות. [וראה בקרבן אורה לעיל [מ ב] שמסתפק שמא לשון הרמב"ם לאו דוקא].

שלוכשו תחת בגדיו אם אין בו שיעור בודאי פטור וכבר צווחו כל האחרונים שאם אין בטלית קטן שיעור הוא מבטל מצות ציצית ואם יברך עובר בלא תשא. [ראה משנ"ב טז ד].

59. כן פירש רש"י. והשיטמ"ק [אות א] תמה שהדין לעיל הוא כשיחתוך את הציציות הראשונות וחיידש ר' זירא שהשניות כשרות, אבל מנין לנו שאם שתיהן על הבגד שאין איסור כלאים? ולכן פירש כמו התוס' [ד"ה חדא] שקושיית הגמרא להיפך שמהדין שאין בתוספת משום כלאים נלמד שאם יחתוך את הראשונות

הפיאות כשהיא כפולה.

ואיכסי בגלימא אחריתי.

ורבי שמעון פוטר מליתן בה ציצית. משום שאם יתן ציציות במקום הכפל, נמצא שאם תפשט, יהיו הציציות באמצעיתה⁽⁶⁰⁾.

ושוין רבי שמעון ורבנן בזה שאם כפלה ותפרה שחייבת משום שעל ידי התפירה לא תיפשט.

ומקשינן: אי תפרה ממש, פשיטא שחייבת, דהלא כעת זו היא צורתה?

ומשנינן: לא צריכא, דנקטה בסיכי, שחברה על ידי סיכות, שאין זו תפירה של קיימא.

רבה בר הונא אקלע לבי רבא בר רב נחמן. חזייה דהוה מיכסי בטלית כפולה [שלא היתה מהודקת בסיכות], ורמי ליה חוטי עלוי כפילא [והיו בה חוטי הציצית במקום הכפל]. אפשיטא [נפשטה] הטלית ואתא חוטא וקם להדי רישא [ונמצאו חוטיה באמצע, בצד ראשו של רבא בר רב נחמן]. אמר ליה רבה בר הונא: באופן זה, שעומדים החוטים באמצע הטלית, לאו חיינו כנף דכתב רחמנא באורייתא! שכנף הוא שפת הבגד.

אתא רבא בר רב נחמן שדייה לבגד זה,

אמר ליה רבה בר הונא: מי סברת ציצית חובת גברא הוא, כך שהועלת במעשיך לקיים מצות ציצית בטלית אחרת, ולא אכפת לך שהטלית הכפולה תשאר כשהיתה? הא ציצית חובת טלית הוא! ואף כשאין אתה לובשה הרי היא טעונה ציצית, ואם כן זיל, רמי לה לטלית זו הכפולה ציצית, כיון שנפשט כפילה.

ואמרינן: לימא מסייע ליה לרבה בר הונא שסובר שציצית חובת טלית היא. ששנינו: חסידים הראשונים, כיון שארגו בה בטלית אורך של שלוש אצבעות שהוא שיעור בגד, היו מטילין בה תכלת מיד בשעת האריגה, עוד לפני שהבגד הושלם וראוי ללבישה. ואם תחילת החיוב הוא בלבישה זה עדיין לפני שעת חיוב? ומוכח שהמצוה על הטלית.

ודחינן. שאני חסידים הראשונים דמחמרי אנפשיהו.

ואמרינן: שרבה בר הונא הסובר שציצית חובת טלית הוא ופליגא דמלאכא [חלוק הוא בכך על דברי המלאך].

דמלאכא [מלאך] אשכחיה לרב קטינא

השו"ע והרמ"א [י"ב]. [והאחרונים מחמירים בזה ראה משנה ברורה [י"ל]].

וכתבו המשכנות יעקב וקרן אורה שאת דברי תנא קמא שטלית כפולה חייבת, לפי הבית יוסף צריך לפרש שחייבו להטיל ציצית במקום הכפל ובזה חולקים על רבי שמעון שמחייב בכנפיים הפשוטים, ולפי הדרכי משה צריך לומר שתנא קמא מחייב בכנפיים הפשוטים ורבי

60. הבית יוסף [י] פירש שרבי שמעון פוטר מליתן ציצית במקום הכפל אבל מחייב בציצית על הכנפיים הפשוטים. והדרכי משה [אות ג] חולק, וסובר שרבי שמעון פטר לגמרי כלשון הברייתא. והטעם שפטר לגמרי לרבי שמעון ביאר הקהילות יעקב [סימן כד] משום שכל הד' כנפות הם בצד אחד של הבגד והחיוב הוא דוקא כששני כנפות לפניו ושנים מאחוריו, כמו שכתבו

דמיכסי בסדינא שלא היה לה ציצית, שגזרו שלא להטיל בה ציצית משום כסות לילה.

אמר ליה המלאך: קטינא, קטינא! כיון שאתה מתכסה בסדינא שאין מטילין בה ציצית בקייטא [בקייץ]. ובסרבלא [שהוא בגד שקצותיו עגולין ואין לו אלא שני כנפים למטה, ופטור מן הציצית] אתה מתכסה בסיתוא. אם כן ציצית מה תהא עליה? אימתי תקיים מצות ציצית?

אמר ליה רב קטינא למלאך: וכי בשמים ענשיתו אעשה⁽⁶¹⁾? הרי אין אדם מחוייב לקנות טלית המחוייבת בציצית כדי להטיל בה ציצית, אלא רק אם הוא לבוש בבגד שיש לו ארבע כנפות הוא חייב להטיל בה ציצית, ומדוע אמרת לי ציצית מה תהא

עליה?!

אמר ליה המלאך: אמנם בזמן רגיל אין עונשין בשמים מי שאינו קונה בגד המחויב בציצית, אבל בזמן דאיכא ריתחא בעולם ענשיןן אפילו על אי קיום מצות עשה.

ומבררת הגמרא דברי המלאך: אי אמרת בשלמא חובת גברא הוא, מוכן היינו דמחייב עונש בעידן ריתחא משום דלא קא רמי עליו ציצית, אלא אי אמרת חובת טלית הוא, קשה, דסדין וסרבלא הא לא מחייבא בציצית, ולמה יענש על שאין לו בגד המחוייב?

ומקשינן: אלא מאי אמרת, חובת גברא הוא, הרי עדיין קשה נהי דחייבי רהמנא בציצית,

שמעון פוטר לגמרי, שהרי במעשה בגמרא מרבה בר רב הונא מבואר שהוא סובר שמקום הכפל אינו כנף וככל זאת צוה עליו "זיל רמי" והיינו בכנפיים הפשוטים ולפי הדרכי משה הוא סובר כתנא קמא, ולפי הבית יוסף כרבי שמעון. הנמוקי יוסף פירש טלית כפולה שהיא גדולה פי שנים מקומת הלובש, ואי אפשר ללבושה בלי לכופלה, ופטורה משום שאין זה דרך לבישת בגד. והביאו המגן אברהם [י ז]. ולפירושו צריך לומר שהברייתא והמעשה ברבה בר רב הונא אינם ענין אחד.

61. הקשו התוס' הרי עונשין על ביטול עשה כמבואר בגמרא כתובות [פו א] שהאומר סוכה איני עושה וכדומה מכין אותו עד שתצא נפשו? ותירצו שכונת הגמרא למצות ציצית דוקא שאינו מבטלה אלא שנמנע מהחויב על ידי שאינו לובש טלית המחוייבת. והשיטמ"ק [אות ו] תירץ שדוקא על ביטול מצוה קבועה מענישים אבל ציצית שאין זמנו קבוע לא נענש. ובחידושים

בשם רשב"א תירץ לפי דברי התוס' [מ א ד"ה סדין] שרב קטינא הטיל חוטי לבן ורק מתכלת נמנע מפני הגזירה שפטרו סדין בציצית, והמלאך הוכיחו על שביטל מצוה מן המובחר ועל זה אין עונשין.

והקשה הגר"ח [החדש, שמא] מה קשה לתוס' הרי דין זה שמכין אותו עד שיעשה סוכה אינו עונש אלא כפיה על המצוות? ובאמת כן הוא דעת הנתיבות המשפט [סימן ג] שאין צריך לזה בית דין אלא כל אדם יכול להכותו, כמו שיכול למנוע חוטא מלעבור על לאו. אבל בראשונים הנ"ל מבואר שזה עונש, וכן נקט המשובב הנתיבות [סוף סימן ג] שצריך דוקא בית דין לזה ואינו דומה להכאה כדי למנוע מלעבור על לאו.

ודעת הרמב"ן על התורה [שמות כ ח] שרק את "המורד" ואומר סוכה איני עושה והזכיר הרמב"ן שם גם ציצית איני עושה, מכין אותו עד שתצא נפשו ולדבריו לא קשה קושיית תוס'.

היינו כי מיכסי [שנתכסה כבר] בטלית דבת חיובא, אבל כי מיכסי טלית דלאו בת חיובא מי חיביה רחמנא?⁶²

אלא, בהכרח, דהכי קאמר ליה המלאך לקטינא: טצדקי [תחבולות] אתה עושה למיפטר נפשך מציצית! וזה ודאי אינו רשאי לעשות תחבולות כדי להיפטר מן המצוה. ומעתה אפילו אם ציצית חובת טלית הוא אין זה ראוי, ולכן נענש על כך בשעת ריתחא⁽⁶²⁾.

אמר רב טובי בר קיסנא אמר שמואל: כלי קופסא, דהיינו טליתות הראויות לציצית, אף על פי שמקופלות ומונחות בקופסא, מכל מקום כיון שהן עומדות להתכסות בהן נחשבות ככסותך "אשר תכסה בה", וחיבינן הן בציצית.

ומורה שמואל, בזמן שעשאה טלית זו לכבודו, שיהו לו לתכריכין אחר שימות, שפטורה היא מן הציצית.

מאי טעמא?

"אשר תכסה בה" אמר רחמנא, והאי לאו לאיכסויי עבדא.

ומכל מקום, בכהיא שעתא — אחר שמת, שמכסין אותו בתכריכין, ודאי רמינן ליה⁽⁶³⁾ ציצית לטלית זו משום הכתוב "לועג לרש חרף עושהו", שאם אין מטילין בהן ציצית נראה כלועג למת, כאילו אומרין לו פטור אתה מן המצוות.

אמר רחבה אמר רבי יהודה: טלית שנקרעה אם חוין לשלש אצבעות משפת הבגד נקרעה, יתפור אותה ולא חששו שמא ישאר משהו מחוט התפירה ויניחו בטלית ויוסיף עליו עוד עד שיהיו ארבעה חוטים לשם ציצית [ואם יעשה כן, לא תהא הטלית כשירה, שחוט זה שנשאר מן התפירה אינו כשר לציצית, שצריך דוקא "תעשה, ולא מן העשוי", וחוט זה הנשאר הוא כבר עשוי] והטעם שלא חששו, כיון שהוא תופר מחוץ לשלש אצבעות משפת הבגד, אין זה מקום הטלת ציצית.

שציצית היא חובת גברא, אבל אם היא חובת הטלית אין עונש על שאין לו בגד מחוייב. ולדבריהם העונש הוא על שלא טרח לקיים את המצוה, וביאר השפת אמת שמצוה שהיא חובת הגוף ראוי שיתחייב ויקיים אותה, כדי להשלים מצוותיו. וראה במהרש"א שביאר למה נענש דוקא בעידן ריתחא, שאז צריך להרכות במצוות לזכות הדור להגן מהריתחא, ולכן "הצדיקים" נענשים על כך. והרמב"ם [גי'א] כתב: אין ראוי לאדם חסיד שיפטור עצמו ממצוה זו. והיינו שהיא מידת חסידות.

63. התוס' בכרכת [יח א] ונדה [סא ב] כתבו

62. כן פירש רש"י. וגרס בגמרא "אלא", וחוזרת בה הגמרא מהראיה ואפילו אם ציצית היא חובת טלית נענש. ולדעת רש"י העונש אינו על ביטול המצוה שהרי נמנע מלהתחייב בה אלא העונש הוא על התחבולה וההתחכמות להפטר מהחיוב, וכן מבואר בתוס' ערכין [ב ב ד"ה הכל] שכתבו שדוקא בזמן חז"ל שכל הטליתות היו בת ד' כנפות יש עונש למי שמשנה בגדו כדי להפטר, אבל בזמן הזה שרוב הטליתות פטורין אין עונש למי שאינו קונה בגד עם ד' כנפות.

אבל התוס' לא גרסו "אלא" וכתבו שגם למסקנא נשארתי הראיה מהעונש בעידן ריתחא

אבל אם נקרעה הטלית תוך שלש אצבעות משפת הבגד לא יתפור, כיון שזהו מקום הציצית חששו שיניח מחוט התפירה ויעשהו ציצית, והיא תהיה פסולה⁽⁶⁴⁾.

תניא נמי הכי: טלית שנקרעה חוץ לשלש

אצבעות — יתפור⁽⁶⁵⁾. תוך שלש אצבעות רבי מאיר אומר לא יתפור, וחכמים אומרים יתפור. ומדברי רבי מאיר מוכח כדברי רחבה אמר רבי יהודה⁽⁶⁶⁾.

וממשיכה הברייתא: ושזין רבי מאיר ורבנן

כתב שירא שמים יצא ידי כל הדעות הנ"ל.

65. הרשב"א בתשובה [ח"א ריז] נשאל על טלית גדולה שנחתכה לשנים אם הציציות שנשארו בה כשרות? והשיב שיכול להטיל בה עוד שתי ציציות ככנפות החדשים וכשר. והבית יוסף פסק כך והוסף שיכול לתפור בה חתיכה אחרת ולהטיל בה ציצית וכשרה וכן פסק בשו"ע [טו ג]. והב"ח חולק וכתב שכשמתחיל לתפור צד אחד נעשית הטלית בעלת שלש כנפות ונפסל הציצית. ותמה המגן אברהם [טו ד] הרי בברייתא מפורש: טלית שנקרעה חוץ לשלש יתפור? ומוכח כהב"י, ועל קושיית הב"ח תירץ שהתפירה אינה נחשבת לבגד חדש, אלא מיד כשמתחיל לתפור חוזר הבגד למצבו הקודם ונחשב הכל בגד אחד עם ד' כנפות.

ובתהלה לדוד העיר שקושיית המג"א מהברייתא היא דוקא לפי פירוש הב"י, אבל הב"ח עצמו פירש את התוס' לעיל שפירשו שנקרע עם הציצית, שמדובר באופן שלא נתלש לגמרי אלא נשאר מחובר, אבל אם נתלש לגמרי גם חוץ לשלש לא יוכל לתפור, ולדבריו לא קשה מהברייתא. וראה להלן בהערה בדברי הרשב"א. [וצריך בירור לפי המגן אברהם אם צריך לתפור את החתיכה שמוסיף עם הציציות, לשם מצות ציצית. וכן אם גרדומין כשרים בתפירה זו, או שהיא כעשייה מחדש שגרדומין פסולים].

66. לכאורה הרי מוכח להיפך שהרי רבנן מתירים לתפור? וביאר בהגהות מימוניות [א

שהמנהג הוא שלא להטיל ציצית למת, וביארו שנוהגין כן על פי מסכת שמחות [פי"ב] שאבא שאול צוה לבניו שיסירו הציצית מתכריכיו וסיימו התוס' ומיהו לא נתברר טעמו, וכתבו כמה סיבות למנהג שלנו שנשתנה מזמן הגמרא.

אבל הרמב"ן בתורת האדם שער הוצאת המת [ובמלחמות סוף מו"ק] מיישב את הסתירה ממנהג הגמרא למסכת שמחות, שמצינו במסכת ציצית מחלוקת אם יש קדושה בציצית לאסור להשתמש בה שלא לצורך מצוה, ואבא שאול סובר שיש לה קדושה ולכן צוה שלא לקוברו בציצית שלו מפני שנחשב השתמשות בלי קיום המצוה, אבל אין זה סותר לגמרא שזקן שעשה ציצית לתכריכיו קוברין אותו בה, שכיון שאין התכריכים חייבין בציצית אין להם קדושה ומותר להשתמש בהם לכבודו. וכיון שההלכה שתשמישי מצוה נזדקין כחכמים, לכן נהגו לקבור בהם. וכן פסק השו"ע ביו"ד [שנא ב], אבל הרמ"א כתב להחמיר כדעת תוס' ולקשור הציציות ולכסותם בשעת קבורה.

64. כן פירש רש"י. והתוס' [מ ב ד"ה שמא] פירשו שנקרע הכנף עם הגדיל, ואם הקרע בתוך שלש משפת הבגד זה נחשב שנתלש הגדיל וכשתופרו הוא "מן העשוי". [וראה להלן אם מדובר שנתלש לגמרי, או שנקרע, ועדיין מחובר]. והרא"ש [סימן יא] הביא פירוש רב עמרם שאפילו נתלש הכנף לפני שהטיל הציצית, כיון שנפסק סמוך לשפת הבגד גם אם חזר ותפרו אינו נחשב חלק מהבגד, אלא דבר נפרד ואי אפשר לתלות בו ציצית. והשו"ע [טו ד]

בדבר זה **שלא יביא** פיסת בד **אפילו** היא גדולה **אמה על אמה ממקום אחר** [מטלית אחרת] (67) **ובה תכלת ותולה בה**, משום דכתיב "ועשו להם ציצת על כנפי בגדיהם"

דהיינו שבשעת הטלת הציצית תהא הטלית על הבגד וכאן הרי כנף זו לא היתה מהבגד הזה בעת עשית הציצית (68).

אות מ] שכיון שהלכה כרבי מאיר בגזירותיו הוכיחו מרבי מאיר שהדין כרחבה אמר רב יהודה. וכתב הרש"ש שאפשר לומר אף לפירוש התוס' שהובא לעיל שנקרעה בתוך שלש סיבת הפסול היא משום שהגדיל הוא מן העשוי, שזה דוקא כשנחתך הכנף לגמרי מהבגד, והברייתא מדברת כשלא נתלש לגמרי וגזרו שמא יקרע לגמרי ואם יחזור ויתפור יהיה הגדיל פסול, והלכה כרבי מאיר בגזירותיו. אבל לפירוש רב עמרם שהפסול הוא ב"כנף" שאינו נחשב חלק מהבגד קשה שפסול זה אינו משום גזירה? וצריך לומר שגרס בברייתא כהנמו"י שגורס להיפך, וחכמים אומרים לא יתפור והראיה של הגמרא מחכמים.

67. הרשב"א בתשובה [טו ג] והשו"ע [טו ג] מתירים לחבר טלית שנחתכה לשנים וכשיחזור ויתפרנה היא כשרה, ודעת הט"ז [טו ג] שדוקא שני הציציות שהיו בה כשרות, אבל בכנפות שמוסיף בתפירה צריכים להטיל את הציציות אחרי התפירה, ואפילו אם מוסיף חתיכה שיש בה שיעור ציצית צריך להטיל את הציציות אחרי התפירה. ולדבריו הלשון בברייתא שלא יביא אפילו "אמה על אמה", החידוש הוא אפילו שהוא כשיעור טלית אי אפשר לתופרה עם הציציות. וכן כתב בצאן קדשים הביאו הקרן אורה וראה להלן.

אבל קשה שהמרדכי דייק מלשון הברייתא: "ממקום אחר", שאם תופר את אותה חתיכה שנתלשה מבגד זה עם הציציות כשרה, ולהט"ז צריכה להיות פסולה? ולשון המרדכי עצמו שאם יתפור את אותו בגד עצמו שנקרע "ועדיין מחובר לבגד" כשר. ותמה הביאור למרדכי

שהדיוק מהברייתא הרי מלמד שאותו בגד עצמו אפילו אם נתלש לגמרי יכול לחזור ולתפור? וצריך לומר שהמרדכי פירש את לשון הברייתא "ממקום אחר" שהכונה היא שנתלש לגמרי ואינו מחובר ובה מיושב גם הט"ז הנ"ל.

ודעת המגן אברהם [טו ג] שאם יש בחתיכה שיעור טלית עם שני ציציות, יכול לתפור אותה כך לטלית וכשרה. וכתב בשו"ע הגר"ז [טו ז] ובמשנה ברורה [טו ה] שאפילו אם החתיכה היא מבגד אחר יכול לתופרה עם הציציות, וכתבו שלדעה זו צריך לומר ש"אמה על אמה" בברייתא, אין בה שיעור טלית ולכן אוסרת הברייתא לתופרה עם הציציות. והקשה החזון איש [ג כא] אם כן מה החידוש בברייתא "אפילו" אמה על אמה? הרי רק בשיעור טלית יכול לתפור להמגן אברהם? ולכן כתב שהמגן אברהם מתיר לתפור דוקא את החתיכה שנקרעה מאותו בגד וכלשון הברייתא לא יביא "ממקום אחר", ואמה על אמה הוא שיעור טלית, והחידוש בברייתא שאפילו טלית עם שיעור ויש בה שני ציציות לא יתפור אם היא מבגד אחר. וראה להלן.

68. כן פירש רש"י וכן כתב השו"ע [טו ב], אבל הרמב"ם [א יג] והנמוקי יוסף פירשו שפסול משום שהוא "מן העשוי". וקשה למה הוצרך רש"י לטעם זה? ותייך בצאן קדשים שאמה על אמה הוא שיעור טלית ולדעת הרשב"א בתשובה [הובא לעיל] יכול לתופרה עם הציציות ולכן כתב רש"י הטעם מפני שהכנף אינו מבגד זה.

והקשה הקרן אורה ותהלה לדוד שלדעת המגן אברהם [להגר"ז, ומשנה ברורה הנ"ל]

בלאי [שנתבלתה] הטלית הראשונה ואינה ראויה עוד ללבישה, ובאופן זה אין בזיון בהתרת הציצית.

תנו רבנן: טלית שכולה צבועה תכלת כל מיני חוטים **צבעונין פוטריין בה**, לקיום מצות הלבן, שכיון שדרשו מ"ונתנו על ציצית הכנף" שתהא ציצית ממין הכנף, ובבגד תכלת אי אפשר לתת ציציות שהם תכלת כצבע הכנף, שהרי צריך שני מינים לבן ותכלת, וכיון שבין כך הלבן אינו ממין הכנף, יכול לתת בה כל מיני צבעונין. **חז"ן מקלא אילן** שהוא צבע הדומה לתכלת ואינו כשר לתכלת, ובכל זאת אסרו לתת קלא אילן בבגד תכלת אפילו למצות לבן, כיון שנראה הכל כצבע תכלת ולא ניכר שיש כאן שני צבעים לקיום מצות לבן ותכלת.⁽⁷⁰⁾

ושוין, רבי מאיר ורבנן, גם בדבר זה, **שמביא ומתיר תכלת** [היינו ציצית] **ממקום אחר** מבגד אחר ותולה בה בבגד זה, **ובלבד שלא תהא מופסקת** אלא יהיו כל חוטיה שלמים⁽⁶⁹⁾. [ואין לפסול משום תעשה ולא מן העשוי שהרי צריך לחזור ולכורכה ולתקנה בבגד השני ככתחילה, והיינו עשייתה].

מא-ב

ואמרינן: **שמעת מינה**, מהדין שמביא תכלת ממקום אחר ותולה בה, **שמתירין** ציצית **מבגד לבגד** ולא אסרו משום בזיון, שמבזה את הטלית הראשונה.

ודחינן: **דילמא** באמת הדין שאין מתירין ציצית מבגד לבגד משום בזיון הטלית הראשונה, והברייתא שמתירה מדברת **דאי**

70. כן פירש **רש"י** בפירושו השני, וכן משמע **ברמב"ם** [ב ח] והוסיף שצבע שחור גם אסור מפני שהוא נראה כתכלת. והטור **ושו"ע** השמיטו דין זה וכתב **הבית יוסף** [ט] שבזמן הזה שאין לנו תכלת לא נוהג דין זה, ואדרבה לדעת השו"ע [ט ה] שראוי שיהיו הציציות מצבע הטלית, גם בבגד תכלת יעשה כך. והתוס' הקשו על פירוש זה, מה קושיית הגמרא מהברייתא שאמרה שקלא אילן כשר, נאמר שהטעם משום שהברייתא סוברת שאין הלבן מעכב את התכלת? ותירצו **הקרן אורה ושפת אמת** שקושיית הגמרא שיהיה אסור מצד שמבטל מצות לבן, והרי בברייתא משמע שאם כל החוטים תכלת ודאי פסול, ובהכרח שזה מצד ביטול מצות הלבן אפילו אם אינו מעכב את התכלת.

יש פירוש נוסף **ברש"י** שהאיסור לתת קלא אילן מצד שמא יבא לקיים בו מצות תכלת בבגד

יכול לתפור טלית שהיא כשיעור אפילו מבגד אחר עם הציציות, ואיך נפרש את הברייתא שאוסרת? ותירצו שהמגן אברהם סובר שאמה על אמה הוא פחות משיעור טלית וכן מבואר **במשנה ברורה** [טו ה]. **והחזון איש** [הנ"ל] תירץ שהמגן אברהם מתיר לתפור דוקא מאותו בגד עצמו ואמה על אמה הוא שיעור טלית, והחידוש בברייתא שאי אפשר לתפור טלית כשיעור עם הציציות מבגד אחר, ולכן הוצרך רש"י לפרש את הסיבה לחילוק בין אותו בגד עצמו לבגד אחר.

69. **התוס'** ו**נמוקי יוסף** תמהו מה החידוש בזה? ותירץ **הבית יוסף** [טו] שאם בציצית הקודמת נשאר בגדיל רק גרדומין והיו כשרים, אי אפשר להעבירם לטלית אחרת, שעל ידי הקשירה מחדש נחשב כעשיית ציצית "בתחילתו" שגרדומין פסולים. וכן פירש **בשיטמ"ק** [אות א].